

Természetes hang

GYÖRI LÁSZLÓ: *ÉJSZAKAI HÍD*

A *tisztaság akarása*. Ez volt Györi László egy korábbi verseskötetének a címe. Akkor ezt írtam róla: „...jó a cím és annak tartalma akkor, amikor annyi a mocskos és a tisztátalanság a világban (persze mikor nem volt ez így?...), és ugyanakkor a normális ember (és költő) mindig arra vágyik, hogy ez ne így legyen.” S bár ama kötet a költő hetvenedik esztendejének idejében született, de a lényeg ma sem más akkor, amikor a nyolcvanadik év környékén járunk.

A tisztaságvágy ott van az *Éjszakai híd* verseinek világában is. Dérczy Péter szavai az ajánlászövegben pedig a nemes egyszerűségre és a mögötte meghúzódozó komolyságra figyelmeztetnek. Ebben a tekintetben is rokona Györi a Kilencekhez tartozó sors- és kortársainak. Hiszen a Hetekkel együtt ez a csoport – bár aztán mindenki járta és járja külön útját – mindig szem előtt tartotta és tartja az ilyesfajta értékeket. A tisztaságvágyat is. Hogy is írta annak idején Nagy László az *Elérhetetlen föld* című antológia köszöntőjében fél évszázaddal ezelőtt? „...A torkonvágott forradalmak pirosát s gyászát viselik belül...” Közös indulásuk fájdalmai fejeződtek ki akkor. Így indult Györi László is, akinek első kötete, az *Ez a vers eladó* 1968-ban meg is előzte az antológia kiadását.

Nagy utat járt be azóta. S a legújabb könyve magán viseli az összegzés és a számadás ismertetőjegyeit is. Verseinek nyelvezetét a közvetlenség, természetesség és póztalanság jellemzi. Hasonlóképpen a mesterség biztos birtoklása. Ugyanakkor fölfedezhetjük a sejtelmeket, a rejtett mondanó erejét. Minderre talán a legjobb példa a kötet címadó négy soros, a fülön is olvasható keretrímes miniatűr remek: „Mentél-e már egy éjszakai hídon, / mikor a híd már egészen néptelen, / és elfog lassan a bágyadt félelem, / hogy itthon vagy, de nem vagy mégse itthon.” Fények, árnyak, éj. Akár egy romantikus mű „díszletei” is lehetnének. Itt persze sokkal inkább jelképiségük a fontosabb. A „híd” mindenképpen ezt sugallja, csak éppen itt a néptelenség és az otthontalanság érzése az elsődleges, és a félelem árnyai is láthatóak.

Költőnk folyamatos önvizsgálatot tart, az önmagával szembenezés aktusa igen gyakori nála. A kötet hangütése, a *Keresztlevél* is erről tanúskodik. Az elbizonytalanodás őszinte kimondásával, a „ki vagyok?” alapkérdésével. Létösszegző szonettje aztán választ is ad: „...itt vagyok a mélyben már idelelenn, / ahonnan lejjebb útját sose rója, // aki idáig ért végérvényesen...” Az enjambement-okkal dúsitott szöveg áradó lesz, és zenei elemei is fontosak. [A szonett egyébként is Györi László kedves műformája, ebben a kötetben is gyakori.] Így fogalmazza meg az ember létbezártságát, kiszolgáltatottságát. Az érzelmek és az intellektuális elemek együtt vannak műveiben jelen.

Az ember- és állatsors hű tükré a *ház előtt* című vers. A bolyongás, a fény keresése itt a középponti kérdés. Közvetve két alapvető környezetünk, a természeti és a társadalmi is feltűnik a sorok között. Ezt szolgálják az apró életképek, melyek a nagy egészre is kaput nyitnak. „A világ fényei magukba roskadva / egy újabb zárandókút előtt.” [A *világ fényei*] Itt is, másutt is megfigyelhetjük a fegyelmezettséget, a forma tiszteletét. A néhol szikár, máshol pedig színes nyelvezetet. Sorsértelmezése drámai, számol az árnyak vészjósló jeleivel.

Egyik legemlékezetesebb verse *Az elköszöntek*. Fájdalmas szépség költözik soraiba, kérdései Babits Mihály kérdéseinek rokonai. Hagyományosnak mondható, töprengésekben gazdag, nagy ívű létértelmező költemény, melyben napjaink egyik súlyos gondját emeli műbe. A hazájukat elhagyók kálváriás útja ez. Katartikus végkifejlete: „Utóda idegenek lesznek, / mások közé, más világba vesznek. / Kifosztott fa, kifosztott öregség, / neked mi jut? Már csak a betegség? / Fiaid, lányaid ha jönnek, / beköszönnek, aztán elköszönnek.”

Egyszerre jellemzi Győri László versbeszédét a folytonosság vállalása, a váltás szándéka és az újítás ereje. Szonettjei, szabadabb versei éppúgy ezt mutatják, mint a végső tömörítés igényével született szövegek. Gyakran a mindennapi élet elemeit használja fel, a lét apró mozzanatait nagyítja fel. Szerepvállalása egyértelmű, hogy csak a *Szólt az Úr* világát említsük. A mai Jónás-szerep föl vállalása újfent babitsi párhuzamot sejtet, főleg az emberiség sorskérdéseinek érintésével. [Béke, háborúság, Ninive.] Más költősors is terítékre kerül *A hallgatagban*, Karinthy Gábor megidézése közben. Az empatikus közelítés szép példája a mű befejezése: „Milyen szörnyű, hogy csak néha volt. / Porol a démon, takarít. / De ne mondjátok, hogy néma volt.”

A szokásos lírai témák és motívumok közé tartoznak olyanok, mint a hajnal, a virágok vagy éppen a nagy ívű versfutamok egyéb elemei. A teremtett világ apró és nagy csodái. S eközben a költő bölcselkedő hajlamának tanújeleit is megkapjuk. A lét értelméről például a *Sorok a végtelenről* szavai szólnak. Ám az is megesik, hogy az elmélkedés közben kissé háttérbe szorul a líra. Másutt balladisztikus színekkel él, nyelve a régmúlt időket idézi meg. A szavak jelentését, sajátos ízeit kutatja *A múlt idők szavaiban*. „Szavak, szavak, ódon, messze tűnt / Szavak, ízek, olvadó szavak, / Etessetek, hogy ha éhezünk.”

Másutt hajlamos a morbiditás kifejezésére is, például *A koponya szól* soraiban. Az ismert koponyarablás főszereplője, az elrabort testrészt „szól” itt keservesen, míg nem íme, a befejezés: „...egy lyukas garast sem érek, / átfütyül rajtam az idő.” Innen is látható Győri László lírájának sokszínűsége, az egymástól távol eső kifejezésmódok használata. Nagyívű költeményei mellett élvezetes olvasmányt nyújtanak miniatűrjei, közöttük a már idézett címadó négysoros. A többi is frappáns játék, találó szöveg. Kulturáltság, szellemesség jellemzi őket. Álljon itt egy kétsoros: „Aki diót kíván, / törje föl a héját!” [*Dió*]

Foglalkoztatják a távlatok, a raritások és az álmok. Másutt meg a tragikum tömör rajzát kapjuk, többek között *A kávéház teraszán* döbbenetével. Vagy az *Édesanyám, gyűjts világot* című dalban, s talán itt meglegyinti a nagy útra készülődés szele is. Ha kell, akkor patetikus, ha kell, akkor retorikus, de minden esetben természetes a hangja. Kötete tudatosan fölépített, egészen a végpontig. „Elmegyek meghalni. / Bolond vagyok, de a bolond halál nem nyújt békejobbot. / Egyetemben mennek a halálra bölcsök és bolondok.” [*Napkút*]

BAKONYI ISTVÁN